

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КъМР-ни Башчысы

Юрий КОКОВ:

Властьха ышанган адамланы ышаныулукуларын алдаргъа, жылла бла сакълатьгъа жарарыкъ туююлдою

Тюне КъМР-ни Башчысында республиканы экономикасын эм социальный сферасын айнытыуда белгиленген керюмдюле къалай толтурулганларын тинтиу эм РФ-ни Президентини май указларын жашауда бардырыу жаны бла советни жыйылыуу болгъанды.

Аны ача, Юрий Кокков къыралны Башчысы салгъан борчла асламында тамаланганларын, экономиканы айнытыуда жетишимле болгъанларын чертгенди. «Алай сюзюлнюк, къошакъ мадарла этерге керекли вопросла энтта бардыла. Бюгюн а, аланы тинтип, тыйгъышладан къутулуу жолларын излербиз деп ышанама», - дегенди ол.

Кенгешде РФ-ни Президентини 2012 жылда къабыл кереген буирукъла Къабарты-Малкъарда къалай толтурулгъанлары сюзюлгенди, ол санда салукъ сакълау, билим беруи, къырал социальный политикаын толтуруу, миллетлени арасында келишиулюкню сакълау, демография политика, сакъатланы иш бла жалчытыу, адамланы осал, оюлургъа къоркъуулу жыйледен кечюрюу, эконом классы жашау журтла ишлетуи жаны бла вопрослагъа къаралгъанды.

Аланы юслеринден отчётла бла КъМР-

ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары Татьяна Литовченко, премьер-министрини орунбасарлары – салукъ сакълау министр Ирма Шетова бла билим беруи министр Нина Емузова эмда къурулуш эм ЖКХ жаны бла министр Эздор Тутуков селешгендиле.

Битеу докладлагъа тынгылагъандан сора, тийишли эсгертиле къабыл кериюлгендиле. Кенгешни ахырында Юрий Александрович Правительствону ишин игиге санагъанды. «Болсада кемчиликле энтта кепдюле, адамла власть органла аланы жарсыларын кетериге болушуркъду деп сакълайдыла. Аланы алдаргъа, жылла бла сакълатьп турурга жарарыкъ туююлдою. Мындан ары да биз указланы тийишлисича тамамлап, белгиленген ёлчемлеге жетиширбиз деп ышанама», - дегенди ол ахырында.

Кенгешге КъМР-ни Парламентини спикери Татьяна Егорова, премьер-министр Мусуланы Алий, Жамауат палатаны таматасы Чеченланы Ануар, Халкъ фронтну регион штабыны башчысы Вячеслав Минин, жууаплы министрле, районланы бла эллени администрацияларыны таматалары да къатышхандыла. Жыйылыуу юсюнден отчёт басмаланыркъды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Кенгеш

Хал игиленгенди, алай кемчиликле алыкъа асламдыла

Тюне РФ-ни МВД-сыны Краснодар крайда университетини Нальчикде филиалында - квалификацияны ёсдюрюу жаны бла институтда Шимал-Кавказ федерал округда право низамны сакълатьчу органланы башчыларыны ведомстволары аралы кенгешлери болгъанды. Анда аманлыкъчы къауумлагъа къажарыу жарарыкъ къалай баргъанына къаралгъанды. Аны Россейни Баш прокуроруну орунбасары Иван Сыдорук бардыргъанды. Жыйылыуу къабарты-Малкъарны Башчысы Юрий Кокков да къатышханды.

Анга Шимал-Кавказ федерал округну прокурорлары, Юг аскер округну прокурору, РФ-ни Следствие комитетини СКФО-ну республикаларында следствие управлениларыны таматалары, ич ишле органланы къуллукъчулары да чакътырылган эдиле. Иван Сыдорук, кенгешни ача, законлагъа бузукълукъла этип къуралгъан аманлыкъчы къауумла саулай къыралда,

округда да криминоген бolumгъа себеплик этгенлерин чертгенди. Былтыр СКФО-да аллай 1633 осал иш этилгенди. Аланы 33 проценти терроризм, 23 проценти уа – наркотиклени сатыуу бла байламлыдыла. «Шимал-Кавказ федерал округда хар онунчу аманлыкъ саутну хайырланып этилгенди», - деп къошханды ол.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жыйылыуу

Солуу учреждениелада сабийлени къоркъуусулукъларын энчи контрольгъа алыргъа буюрулгъанды

Терроризмге къажарыу кюреш жаны бла комиссияны КъМР-ни Правительствосунда бардырылган жыйылыуунда сёз санаторий-курорт комплекси объектлери эмда солугъанланы къоркъуусулукъларын жалчытыуу, рынокланы террорчулукъдан сакълатьуу юсюнден баргъанды. Аны ишине КъМР-де федерал инспектор Владимир Канунников, КъМР-ни Парламентини Председатели Татьяна Егорова, премьер-министр Мусуланы Алий, республиканы суд, кюч, право низамны сакълатьчу органларыны, муниципал къуралыуларыны башчылары къатышхандыла.

Жыйылыуу башлай, Юрий Кокков жамауатны къоркъуусулукъун жалчытыуу баш борчладан бирине санагъанды. Былтыр солуу кезиуде право низамны, къоркъуусулукъуну жалчытыуу да аман къуралмагъанды. Право низамны сакълатьчу органланы шартларына кере, солугъанлагъа хата жетдирирча кезиуде болмагъандыла. «Аны бла бирге, - дегенди Кокков, - адамларыбыз тынч-ырахат жашарча алыкъа кеп зат этерге керекди. Санаторийлени, башка курорт объектлени, турист-рекреация комплекслени террорчулукъ ишледен сакълатьуу жаны бла мадарланы андан ары бардырырга тийишлиди».

Жай каникулланы кезиуде сабийлени къоркъуусулукъларына артыкъда улуу эс булурлурга кереклиси айтылгъанды. Аланы саулулукъларын кючлендириу кампания ючюн жууаплы болган республикалы комисси-

ягъа толтуруучу власть органла, жер-жерли самоупрауленияны эмда право низамны сакълатьчу органла бла бирге акъылбалыкъ болмагъанланы солукъ жерлерине жетдириу, тынгылы аш-азыкъ бла жалчытыуу къалай къуралгъанына контроль этиуню къатыландырырга кереклиси эсгертилгенди.

Биринчи июндан башлап сабийлени солугъан жерлерине этиуню жангы жорукуллары кючлерине киредиле (Россей Федерацияны Правительствосуну 2013 жылда 17-чи декабрьде чыгъарылган 1177-чи номерли бегими). Алагъа кере, чыгъарылган кезиулеринден он жылдан кеп ишлеген автобусланы хайырландырырга жарамайды. Дагыда водительле эмда сабийлени ашыра барлыкълары толтурурча борчу болган жорукълар да тохташдырылгъандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Тюбешииу

Монополиялагъа къажарыу законодательство республикада къалай тутулгъанын сюзгендиле

Къабарты-Малкъарны Башчысы Юрий Кокков Россейни Монополиялагъа къажарыу федерал службасыны таматасыны орунбасары Александр Кинёв бла тюбешгенди. Ала экиси да къырал закупкала, товарла чыгъарыулагъа субсидияла бёлюу бла байламлы жумушлагъа контрольно къыйматлы этиуню амалларын сюзгендиле. Юрий Александрович Монополиялагъа къажарыу федерал службаны

регионлада управлениларыны башчыларыны бу конюнде Нальчикде бара тургъан Битеуроссей семинарларына къатышханлагъа жыйылыулары хайырлы, ишлери жетишимли болуларын суйгенин билдиргенди.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы

Жазылыуу - 2015

Газета издаётся на
балкарском языке
с 1924 года.
Интернет-версия:
zamankbr.ru

ЗАМАН

Хурметли жамауат!

2015 жылны экинчи жарымына жазылыуу кампания андан ары бардырылады.

Сиз «Заман» газетте почта связыны кайсы бёлюмюнде да жазылырға боллукъсуз. Алты айгъа жазылыуу багъасы тюрленмегенди - **839 сом 88 капек**, почтага барып газетни кеси алгъанга - **758 сом 76 капек**.

Бу мағаналы ишни узакъгъа созмагъыз!

Бизни индексбиз - 51532

Хал игиленгенди, алай кемчиликле алыкъа асламдыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Регионда аманлыкчылыкты кыяж астилинген мадарла болумну тюрлендирмей кыюймагандыла. Былтыр бандит кыуумланы башчыларына ачылган 320 уголовный иш сюодлеге берилгенди. 566 адам жууапха тартылганды. «Болсада кемчиликле аз тюрлюдюле. Сёз ючюн, регионда аманлыкчылыкты профилактикасы жаны бла программага ахча бёлюнмей, ала жашауда бардырылмай, хайыр келтирмей кыалгандыла», - дегенди докладчы.

Иван Иванович профилактика аман кыуумлаганын да белгилегенди. Ол оператив-тентуу ишни толтурган органданы ишлеринде жартылыктыланы да чертгенди. «Былтыр оператив-излеу жоруктыла 700-ден аслам бузукчулук этилгени ачыккланганды, ала бла байламлы прокуратура 800-ден аслам эсгертилеу этгенди», - дегенди.

Андан сора да, аманлыкчы кыуумла этген бузукчулуктаны эсепле алгандан, уголовный ишлери терс тохтатыу эм башха кемчиликле да бардыла. «Тамамланылык жумушла энта кёпдюле. Бюгон а докладчыла, ишлерини эсеплеу чыгарып кыюймай, проблемаланы белгилеп, аланы

кетериуну жолларын табарбыз деп ышанама», - дегенди Сыдорук.

Юрий Коков, ведомстволары кенгешге кыатышханланы алгышлай, быллай жыйылыу Нальчикде бардырылганы бютюнда магьаналы болганын чертгенди. «Кыуралган аманлыкчы кыуумлаа кыяж ишге регионда, кыуралда да энчи эс бурулады. Озган ёмюрно 90-чы жылларында ала жамауат кыоркыуусулукты кыаллай уллу хата салгандылары бардыгызы да эсигизде болур. Бандитле, тюрлю-тюрлю кыуумлаа кыошулуп, не мадар да этил, политикага, власть органлаага кирир ючюн, битеу кыарууларын салган эдиле. Бирде алаага кыяж иш ачык кызауатха окуна кёчюп кыалыучу эди», - дегенди ол.

Юрий Александрович арт жыллада бу бетсиз ишле тохтатылгандыларын, кыуралда власть органданы системасы тутучулу кыуралганын айтханды. Алай бла уа рэкет, рейдер аманлыктыла «закондагы» уручула аз болгандыла. Болсада заман тюрленгени бла бирге уа жангы кыоркыуулар шартла да чыккандыла. Ала уа коррупция, жашырын экономика, экстремизм эм терроризм бла байламдыла.

«Кыуралган аманлыкчы кыуумла наркобизнес, сауултаны сатыу, терроризмни ахча бла жалчытыу бла байламлы болгандылары уа бютюнда кыоркыуулду. Ол а жамауатны, энчи уа жаш тёлону адепкылыгына заран бердиле. Жаш адамла жашауга кёз кыарамларын тюрлендирдиле, ахчаны хар нени да башына саладыла, терс ниетле жайыладыла», - деп чертгенди.

Республиканы Башчысы аманлыкчы кыуумланы экономика сферадан кетериге керек болганын чертгенди. «Бузукчулуктадан тюрлю-тюрлю ахчаланы тыш кыураллаага чыгарыуга чек салыргы, экстремизмге кыяж ишни тирилтирге керекди. Шёндюгу геополитика проблемаланы, кыуралыбызны экономика болумун эсге алып, аманлыкчы кыуумлаага кыяж иш битеу власть органданы, право низамны сакталуучуны да баш борчлары болурга тийишлиди», - деп кыошханды Юрий Коков.

Ызы бла кенгешге кыатышханла Шимал-Кавказ федерал округда криминоген болумну сюзгенди. Жыйылыу андан ары жабык халда бардырылганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Солуу учреждениялада сабийлени кыоркыуусулуктары энчи контрольга алыргыа буюрулганды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Саулукчу кюлендиричу учрежденияла тинтилген эмда аланы хазырлыкларыны юслеринден актлаага кыол салынган заманда бир тюрлю жумушаклык этерге, кыоркыуусулукчу излемлерине келишмеген объектлени хайырларны эркинлик берирге арталлады жарарык тюрлюдо. КМР-де Роспотребнадзорга да солуу, аш-азык хазырланган, суу чыккыган жерлеге энчи эс бурургыа кереклиси айтылганды.

Рыноклада кыоркыуусулукчу жалчытыуу, аланы террорчулуктадан сакталуу юсонден Терроризмге кыяж комиссияны жыйылыуларында жыл сайын да кыаралады, алай хал а тюрленмейди, деп чертгенди Юрий Коков. Бу ишге уа дайым да контроль

этип туруу керекди. Нек дегенде рыноклада артыкыда кёп адам жыйылыучу.

КМР-ни Правительствосуна терроризмге кыяж юрешни излемлерине бузукчулукла не ючюн этилгенлерин билдире, ала федерал норматив актлаага келиширча этерге буюрулганды. «Жарсыуга, рыноклада теракта бардырылган кезиуле болгандыла», - деп эсгергенди Коков.

Жыйылыуда Россейни кюнине аталган байрамга хазырланыуу кезиунде эмда кыууанчы ишле бардырылганда да жамауат кыоркыуусулукчу жалчытыуу амаллары сюзюлгенди.

КМР-ни Башчысыны бла Правительствосуна пресс-службасы.

РЕЙТИНГ

Заказланы тазалыгы бла - биринчи жерде

Муниципалитетле керек затланы былтыр не халда сатып алгандыларын кёргөзгөн Миллет рейтингде Нальчик шахар биринчи жерни алганды. Кыабарты-Малкыар а башха регионланы арасында сегизинчи жерге тийишли болганды. Сёз ючюн, Шимал Кавказда бу жаны бла республика алчыга саналганды. Бу шартланы ачыклаган отчёту быллай сатып алыуаны тазалыклары тинтиуу бла кыо-

решген ара кёргөзгөнди.

Рейтингге 83 субъект бла 85 эм уллу муниципалитет киргенди. Хар биринде да бу ишни 38 критерийге кёре алай сюзгенди. Тинтиуле, специалтилени оюмларына кёре, заказланы бергенде не тюрлю чурумла тубегенлерин ачыклайдыла эмда аланы кетериге себеплик этедила.

Бизни жорр.

СЕМИНАР

Законнга кёре эм намысыннг бла жашаргыа

Озган орта кюн Кыабарты-Малкыарны, Кыарачай-Черкесни, Ставрополь крайны, Кыаратенгиз тийресинде жашаган шапсугланы, мездокчу кыабартылыланы миллет кымылдауларыны башчыларыны бла членлерини тубешиулер болганды. Ол семинар-кенгеш халда «Конституцияга тийишлиликке эмда бет намысынгы тас этмей жашаргыа» деген ат бла бардырылганды. Анга Сириядан, Иорданиядан да адыг-черкес жамауат организацияланы келечилери да кыатышхандыла.

Аны Халкыла аралы черкес ассоциацияны (МЧА-ны) президенти Хаути Сохроков ачханды. Ол бу тубешиу ёсюп келген тёлюлерибизге кыайгырыулуку бла кыуралганын чертгенди. Жаш адамланы да анга ол хыйсапдан чакыргыанбыз, дегенди. «Биз, таматала, жаш адамларыбызны адет-тёрелерибизге, намысха-сыйгыа дайым да юйретгенлей, Конституцияга, законлаага кёре жашау этигиз деп, насыят этгенлей турурга борчлубуз. Белгили жамауат кыуулукчу Юри Калмыков да ма аны излегенди», - деп чертгенди ол. Аны да ол бошдан сагырмаганды. Сёлөшип бошгандан сора аны юсонден «Кыадарны саугысы» деген документли фильм кёргөзюлгенди.

Андан сора уа сёлөшиуле башлангандыла. РФ-ни

Юстиция министрствосуна КМР-де Управлениасыны начальнигини орунбасары Елена Абазова арт заманда коммерциялы болмаган жамауат организацияланы ишлери бла байламлы законнга тюрленуле кийирилгенлерин, аланы хар биригую да тынгылы тинтип, уставларын да анга кёре тюрлендирге кереклисин айтханды. Республикада коммерциялы болмаган 86 жамауат организация барды да, Управлениада ишлегенле аланы методика литература бла жалчытыргыа, ангылатуу иш да бардырыргыа хазыр болгандыларын билдиргенди.

КМР-ни Граждан обществону институтлары бла байламлы кыууау эмда миллетлени ишлери жаны бла управлениасыны башчысы Анзор Курашинов а, кенгешге Кыабарты-Малкыар Респу-

бликаны Правительствосуна атындан кыатышханын айттып, мында кыабал кёрюлген оноула жашауу кыйматын игилендире барыугыа, жаш тёлону юйретууге да себеплик этериклерине ышанганын билдиргенди.

КМР-де Адамны эркинликлери жаны бла улуночмочный Зумакуулланы Борис а Халкыла аралы черкес ассоциация адыг диаспора бла байламлы кыууау кюлендире барганы, анга не жаны бла да болушук этууну кыу-

раганы, жаш тёлону ариу кылыкты болурга, адет-тёрелерибизге юйретууге уллу кыйын салганы ючюн ыспас этгенди. Ол семинарда сюзюлген теманы магьаналыгынын да чертгенди.

Хар ким да кыаралны Баш законундан таймай жашаса, биз дуния сейрилик болур эдик. Конституцияда жазылган эркинликлени бла борчланы биз барыбыз да эсден кетермеге керекбиз, - дегенди. Алай аны унутханла болгандыларын айтып, анга шагатха быллай

шартла келтиргенди: жаланда быйыл улуночмочныйге 1200 тарыкыуу тюршенди. Аланы асламысы адамны эркинликлерине бузукчулук этууну юсюндендила.

МЧА-ны толтуруучу комитетини члени Владимир Губачиков а хар адам да ишлеген жеринде, тутхан жумушунда, жашауунда да жууаплы болурга, кесин тап жюрютюрге, законнга бузукчулук этмеуге борчлуду, ол заманда барыбыз да насыллыла болукчубуз, деп оюмлайды. Аны ол ниетин андан ары Информатика эмда регион проблемаладан кытуулууну амалларын излеу жаны бла институту директору Пётр Иванов, КМР-ни Композиторларыны сюзюуну председатели Борис Темирканов, МЧА-ны толтуруучу комитетини членлери Альберт Адамоков, КМККУ-ну доцент Игорь Хахо, КМР-де Адыг (черкес) организацияланы координация советини председатели Жилияби Калмыков да андан ары айнытхандыла.

Тубешиуно ахырында КМККУ-ну студентлери семинарга кыатышханлаага кёп соруула бергендила.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: Зумакуулланы Борис сёлөшкен кезиуде.

Себепплик

Мелиорациягъа - алгъыннгы даражасын

Къабарты-Малкъарда мелиорация системаланы айнытыуға къыралны бюджетинден быыл 143,3 миллиондан аслам сом жиберилгенди. Аны юсюнден республиканы Эл мюлк министерствосундан билдиргендиле.

Мелиорацияны биз производствону айнытыуға аслам себепплик этген амалдан бирине санайбыз. Къырал берген болушлукъ бу сферагъа жангы инвестицияланы келтирирге да онг берликди. Ол а битеу да импортну алышындрыу программа бла белгиленген борчланы толтуругъа себепплик этерикди, - дегенди Россей Федерацияны эл мюлк министри Александр Ткачѳв.

Ахча республиканы бюджетине эл мюлк жерледе мелиорацияны айнытыу жаны бла къырал программаны чеклеринде жиберилликди. Субсидияла эл мюлк товарла чыгаруучула бу системаланы къурагъа, жангытыргъа

этген къоранчларыны бир кесегин жабаргъа деп берилликдиле.

Бизни корр.

АКЦИЯ

Экологияны игилендирир амалларын излей

Кѳп болмай Къабарты-Малкъарны Бийик тау заповеднигини администрациясыны юйюнде «Марш парков -2015» деген Халкъла аралы тѳрели экология акция бардырылганды.

Быйылны ООН Халкъла аралы жерни жылына атаганды. Адам, жануар, битим да жерсиз болаллыкъ тѳююлдюле. Жер хауаны тѳрленююне да улуу себепплик этеди, кесинде суу жыды, тазалайды. Битимлени хар жаны болгъан къурткъумурханы суу бла жалчытады. Ол болмагъанча бек улуу табиғат байлыкъгъа саналады.

Жер иги айнырча 500-1500 жыл керек болады. Адам улу ашарыкъ затланы 98 процентин жер битимледен алады. Аны себеппли ол не заманда да къырал байлыкъгъа саналады.

Энци сакъланган заповедникледе башха жер жюзюнде тюбемеген битимле ѳседиле. Бююн-

люкде промышленность жерни башын бузуп баргъанда, быллай паркла кеслерине бютюнда аслам эс буруубузну излейдиле.

Къабарты-Малкъарда Бийик тау заповедникде экология бла байламлы тѳрели конкурсну чеклеринде, «Мир заповедной природы» деген эришуде эм чыгармачылыкъ жаны бла хорлагъанланы да белгилегендиле. Бирси

жылладача, «Марш парков 2015» деген тѳрели акциягъа да Черек районда тири къатышхандыла. Экологиягъа атап школчула 80 иш хазырлап жибергендиле.

Биринчи жерге чыкъгъанланы Къабарты-Малкъарны Бийик тау заповеднигини администрациясыны юйюнде саугъалагъандыла. Хорлагъанла: Герузланы Исса бла Хулчаланы

Жаннет - биринчи, Аттолананы Алан бла Ботталаны Милана - экинчи, Уяналаны Сумайя, Аналаны Марина, Гузеланы Таулан, Къаракъызланы Лаура эм Хулчаланы Тамерлан бла Зухура ючюню жерлеге ие болгъандыла.

ТОГЪУЗАЛАНЫ Лейля, ЭПГ-ни методисти.

ПРОЕКТ

Пенсия тѳлеулеге марда салыуу жамауат дурус кѳрмегенди

РФ-ни Урунуу эм социальный къоруулау министрствосуну жамауат совети ведомство жарашдыргъан проектни къабыл кѳрмегенди. Анга кѳре, ишлеп бир жылгъа миллион сомдан аслам хакъ алгъан пенсиячыланы пенсияларына чек салыргъа керекди. Совет дагыда пенсиягъа чыгарча жыл санны кѳбейтуге да ыразылыгъын бермегенди. Болсада битеу ол затлагъа знтта къараргъа кереклисине жендиргенди.

Пенсиягъа чыгарча жыл санны кѳбейтиу жаны болуп финансла министр Антон Силуанов да сѳлешген эди. Пенсияланы ѳлчемлерине чек салыуу юсюнден законопроект бютюнюкде жарашдырылып бошалганды. Ол жалаанда урунган граждандан пенсиячыла бла байламлыды, ишлерин тохаттагъан аскерчилеге къатылмайды.

Урунуу эм социальный къоруулау министри орунбасары Андрей Пудов ангылатханнга кѳре, пенсия адам жыл саны жетип, ишлемегени ючюн алалмай къалгъан иш хакъына компенсацияды. Инсан, андан ары уру-

на, айлыкъны орта ѳлчеминден эки кѳре кѳп файда ала эсе, страховой болум анга жетмейди. Ол себеппден къыралны анга пенсияны тѳлемезге эркинлиги барды. Сора, бу законопроект Урунууу халкъла аралы организациясыны Россей къабыл кѳрюрге деп тургъан 102-чи Конвенциясына чѳйре келмейди.

«Алай оюм этгенлеге къарасакъ, пенсияны россейлилени кѳбюсоне тѳлерге тийишлиди, ол санда анга жыл санлары жетмегенлеге да. Нек дегенде иш бла жалчытанла алыны айлыкъларын толусунлай тѳлемегенлерине сѳз да жокъду. Алай эсе уа, ала ол тас этген ахчаларына компенсация алыргъа керекди», - дейди Жалынчакъсыз профсоюзланы федерациясыны башчысыны орунбасары Нина Кузьмина. Экспертле уа ишлеген пенсиячыланы, бютюнда улуу хакъ алгъанланы, орунларына специалистле табылмагъанларын белгилегендиле. Алыны асламысы онуючуланы кенгешчилериде неда бийик квалификациялы усталдадыла. Алыны тас этмез ючюн, иш хакъларын

«конвертледе» берип башларгъа болуукъдула.

Пенсия жыл санны кѳбейтуге да алыкча заман жетмегенди, дейдиле экспертле. Биринчиден, адамланы жашау ѳмюрлерине къошула бара эсе да, бу жаны бла биз айныгъан къыралладан артка къалабыз. Экинчиден, халкъны ючден бири пенсияны ол неда бу сылтау бла болжалдан алгъа алады. Алыны къююп, башхалагъа уа жыл санны кѳбейтсек, экономикагъа артыкъ улуу файда тюшерик тѳююлдю. Алай Пенсия фондну толтурууу башха амалы барды: «жашырын» ишленгенли туура этерге. Алыны саны онбеш миллионнга жете келеди. Ала ачык болсала, страховой взнослары тѳленип башланырыкъдыла эм аны бла Пенсия фонdda ахча къытылыкъ азабырыкъды.

Алай бла советни членлери жангыз да бир башламчылыкны дурус кѳргендиле – социальный пособиияла инфляциягъа кѳре кѳбейтирге кереклисини юсюнден бегимни.

«Российская газета».

Шимал Кавказ кюн сайын

Тамерлан Агузаров - оппозицияны кандидаты
Россей Федерацияны коммунист партиясы эм Россейни Патриотлары Шимал Осетия –Аланияны башчысына кандидатланы айыругъа жангыз да оппозицияны бир кандидатын - Къырал Думаны депутаты Тамерлан Агузаровну - кѳргѳзтгендиле. Ол къысха кезиюню ичинде кесини командасын къуарыкъды. Аны айтханына кѳре, президентни администрациясында сѳлешуле жетишимли ѳтгендиле. Аны бла бирге Агузаровха ийнанмагъанла да бардыла. Быйылны жетинчи июнуна деру республиканы башчысыны къулулгун болжаллы халда Таймураз Мамсуров толтурулукъду. Ол айырулагъа кесини кандидатурасын кѳргѳзтюрюк тѳююлдю, республикадагы Конституцияны жоругъуна кѳре.

Юг Осетияны аскери Россей аскер бла бирлеширикди
Юг Осетияны Сауутланган кючлери шѳхлукъну, биригип ишлеуно эм бир бирге болушлукъ этиуно юсюнден келишимни чеклеринде Юг аскер округу аскери бла бириктирилликди. Аны юсюнден журналистлеге Юг аскер округу 58-чи аскерини таматасы генерал-майор Андрей Гурулев билдиргенди. Шѳндю бу ишни тап къурану юсюнден сѳз барады. Келишимде айтылганына кѳре, Юг Осетияны аскери Россейни аскерлери бла бирге ишлерикди салынган борчланы тамамлауда, -дегенди Гурулев. Аны айтханына кѳре, шѳндю Юг Осетияны аскери кѳп тѳююлдю, алай эсе да, берилген буйрукъланы тийишлисича тамамлайды, энчи алып айтханда, республиканы чеклерин къоруулауда.

Жазлыкъ битимлени урлукъларын себиу бошалганды
Ставропольени правительствоуну вице-премьеры Николай Великлан билдиргенге кѳре, битеу районлада жазлыкъ битимлени урлукъларын себиу бошала турады. Ала 2,9 миллион гектаргъа салынгандыла. 2014 жыл бла тенгешдиргенде, быйыл 20 минг гектаргъа кѳп себилгенди. Специалистлени айтханларына кѳре, кюзюк эм кѳнжыллыкъ эл мюлк битимлени къоранчлары бек аз болгандыла. Эл мюлкде ишлегенле боллукъ тирликни жыйыуға эм аны сакълауға киришгендиле, ол ишни жетишимли бардырыр ючюн, крайда тирлик жиярыкъ 1360 транспорт комплекс ишлерикди, алыны асламысы хазыр этилгендиле. Ала бла эл мюлк ишлени тийишли даражада бардырыр ючюн, 47 минг тонна дизель отлукъну эм 4 минг тонна бензинни хазырлагандыла, ала тийишли жерлеге жыйылгандыла.

Украина бла Ростов областны чегинде индекле къазыладыла
Ростов область бла Украинаны чегинде ахыр айлада 50 километр чаклы бир индекс къазылганды. ТАСС-ны корреспондентине билдиргенлерине кѳре, РФ-ни Чек управлениясында ол регионда алыны баш ишлери техниканы чекден ѳтерин тохаттауду. Ведомство айтханларына кѳре, властыла мындан алгын да алай ишле бардыргандыла. Алай эсе да, къыйын болумлада Украинада сауутну, топ окъланы, наркотиклени эм башха сатаргъа эркин этилмеген затланы контрабанда халда чекден ѳдюрюуге къожау турууға себепплик этиу эди ол.

Адыгъеяда пиринч 7 минг гектарда ѳсдюрюллюкдю
Быйыл Адыгъеяда пиринчи урлугъу 7 минг гектаргъа себилликди. Ол 2,2 минг гектаргъа кѳлдю озган жылдагындан эсе. Аны юсюнден ТАСС-ны корреспондентине республиканы Эл мюлк министрствосуну башчысы Юрий Петров билдиргенди. Бу кюнге деру урлукъ 6,6 минг гектаргъа атылганды. Жууукъ кезиуде Тохтамукайск районда знтта да 350 гектаргъа себилликди, дегенди ол. Бу битим 2007 жылда бир минг гектардан эсе аз жерде ѳсдюрюлген эсе, алгъа иги атламла этилгендиле, дегенди министр.

1-чи июнь - Сабийлени кьоруулауну кюнюдю

СЫНАУ

«Хар балагъа да ана сыймеклик берирге итинибиз»

- Мындагы сабийлени кёбюсю кыйын жашау болумга тюшген неда осал юйорлендиле. Аладан башха саулыкларында тюрлю-тюрлю кемчиликтери, психикалы проблемалары болгъанла да бардыла. Бу балаланы барысына да тийишли болушлук берирге керекди.

Ала бери келгенлей, алагъа олсагъат окуна специалистле кьарайдыла. Саулукларына то-

«Радуга» деген республикалы социально-реабилитация арада кеп заман ауруп турган неда сакъат сабийлени саулыкларын багъуу, аланы толугу, насыплы жашауга кьайтаруу, келлендируу бла кюрешедиле. Мында комплекс халда медицина, психология, реабилитация эмда социальный жаны бла болушлук бериледи. Учрежденияны ишини, анда не амалла хайырланганыны юсюнден аны директоруну орунбасары, КьМР-ни сыйлы врач Асанланы Лейла толугу хапар айтханды.

лусунлай тинтип, не жаны бла болушурга кереклиги белгиленеди эмда хар бирине энчи багъуу программа жарашдырылады. Аны тынгылы, толугу тамамларча арада битеу онгла бардыла. Бек биринчиден, мында урунганланы белгилерге тийишлиди: социальный специалистле, педагогга, психотерапевтле, врачла, массаажистле, аланы барысыны да билмилери да, сынаулары да игиди, уллуду.

Медицина, психология, не жаны бла да проблемалары болгъанлагъа, айтханымча, тийишли специалистле кьарайды-

ла, аны бла бирге уа керекли оборудование да, хар неси бла да жалчытылынган отула да бардыла. Физиотерапия, тишлеге кьаратхан, процедураланы тамамлагъан. Быллай кабинетлени саны кепдю. Дагыда спорт бла кюреширча, ойнарча эркин залла да бардыла. Сууда жоюзерге сюеме дегеннге уа эки бассейнд ишлейди: бири мекямы ичинде, бири уа – тышында.

Бери келгенлени араларында медицина жаны бла кемчиликтери жокъ эсе да, психикаларында тийишли специалист эс бурурча, мадар этерча аллай чурумлары болгъанла да тубейдиле. Башхаланы ичинде кесин жюрюте билмеген, жунчугъанла бла психологга ишлейдиле. Жарсыуга, шендююгу жашауну бир осал белгиси – бир-бир ата-анала гитче сабийлерине кереклисича кьарамагъанларыды. Юйор кьолайсыз болуп, аш-азыкк бла окуна кыйналып турганы – ол проблеманы бир кесегиди. Экинчиси уа – бир-бир жерледе сабийле ата-ананы сыймекликлерин, жюрек жылыуларын сезмей алай эсе баргъаныды.

Анга келтирген аз сылтау болмаз, алай бирле, ишге, ахча этюге асыры алынгандан, кеслерини балаларыны юслеринден унутхан окуна эте болурла, деп мен аллай оюм окуна этеме. Аппалары, ынналары болгъанлада болум, айхай да, игиди. Ала туудукларына ол сыймекликни да жетишдирирге кюреширле, онларына кере, жумушларына да кьарарла, тюз жашау этерге, адетлеге-төрелеге да юйретирле.

Сезсюз, балала бизде кечинген кезиуде, ол а 21 кюн болады, аланы артха саппа-сау этип жиберирге да онг чыкмайды, алай бери келген бла кетгенлени халлери уа башхады. Бир жокълагъанла, экинчи жылда да бери тюшерге итинедиле.

Арада энчи магъана сакъат сабийлеге бериледи. Сёз ючюн, ДЦП-лары болгъанланы юсюнден айттайым. Бу аурууну ким да биледи. Андан кыйналгъан балалагъа кеп тюрлю специалист кьарайды. Кьолларын, аяклары тийишлисича ишлетирча не амалла бар эселе да, аланы барын да толугу хайырланууга кюрешибиз. Тренажерлада да кюреширча программала жарашдырыладыла.

Аналары да ырызайдыла аланы балаларына кьалай кьаралганына. Биз аланы кеслерине окуна болушлук этебиз. Кьалай? Быллай ауруу болгъанга кьалай кьараргъа, кесин аны бла кьалай жюрютюрге, анга не айтыргъа, айтмазгъа. Ариу сёз бла, тюз оюу бла окуна да... Ол 21 кюн озгъандан сора уа андан ары не тюрлю жюрютюрге кереклисин айттайым, башха консультацияла да этебиз.

Не тюрлю процедурала болса да, сабийле алагъа бек суюкп жюрюйдюле. Аладан биринде уа врачланы кьуллугун атла толугурадыла. Кьалай? Алагъа миннгенлей, сёзсюз, сабийлени халлери олсагъат окуна тюрленеди. Не жунчугъаны да кьуунады, жарык болады; ауругъанла да ол кезиуде ичинде аны юсюнден унутханга ушайдыла. Багъуу ишде, дарманладан сора да, ма быллай амалла бек уллу себеплик этедиле.

Сабийлени саулыкларында кеп тюрлю кемчиликле табылыргъа боллукъдула. Алай арт жыллада, жарсыуга, эндокринология жаны бла проблемалары болгъанланы, сора кезлери осал кёрюп тебирегенлени саны кёбейе башлагъанды. Биринчилери - диабетлери болгъан балаладыла. Алагъа мында аш-азыкк энчи диетагъа кере этиледди, кеслерине да тийишли специалистле

Асанланы Лейла.

ле, концертле кёргозюрге деп. Аш-азыкк жаны бла да уллу онгла бардыла. Сабийлеге кюн сайын беш кере аш бериледи. Столлада кегетле да бек кеп. Азыккыны, башында айтханымча, диетологганы программаларына кере алай хазырлайбыз.

тынгылы кьарайдыла.

Кезлеринден кыйналгъанлагъа да керекли аппаратурасы болгъан кабинет ишлейди. Арт кезиуде компьютерле, смартфонла, планшетле жайыла баргъаныны хатасындан бу кемчилик да жашдан-жаш бола барады. Сабийни кезлери аллай аурулукгъа чыдамайдыла, кеп бармай окуна осалгъа кетип башларгъа боллукъдула.

Битеу айтылгъан жумушла, багъуу процедурала кюн ортасына дери бардырыладыла. Андан сора уа культура мероприятияла башланадыла. Ол а: дискотекала, походла, экскурсияла, тюрлю-тюрлю конкурсла, оюнла. Сабийлени кинотеатрлагъа, зоопаркга, таулагъа, Чирик келлеге, кеп башха жерлеге да элтебиз. Анга деп арада битеу керек автотранспорт барды; уллу да, гитче да аутобула. Бери артистле да келучюдю-

Хар не да мында сабийлеге деп кьууралганды, ишлейди. Аланы хар бири да - не тюрлю проблемасы бар эсе да башхалыгы жокъду – энчи кез кьарам, кьайгырыу излейди кесине. Жунчугъан, комплекслери болгъанланы, аланы «кысхан» кемчиликледен эркин этерге, келлендирирге итинибиз. Бизни баш борчубуз – бери келгенлеге, не толугу иги юйорледе бар эсе да аллай сыймеклик беруу, болушлук, билеклик этиудю, ёхтемлендириудю.

Сабий мында жыйырма бла бир кюнню ичинде кечингени ючюн ата-анала бир тюрлю хакъ телемеийдиле. Бери келирге, пультваланы алыргъа сыйгенле, жашагъан жерлеринде неда район аралада социальный кьоруулау департаментлеге барсынала, селешсинле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Ыспас

Билимлерин, кьарыуларын аямай

Быйыл мени туудугум Жарашуулары Лиза Нальчик шахарны 34-чю номерли прогимназиясыны башланган школгъа дери бёлюмюн бошагъанды. Хау, хар сабийни кьоруу да, насыбы да бек алгъа атасы-анасы, аппалары-ынналарыдыла. Алай устазланы, юйретиучюлени магъаналары да бек уллуду. Садики бошагъанларына жораланган байрамда олтургъанымда, асыры кьууанганымдан, тохтамай жияла тургъаным.

Бек алгъа жюрек ырызайлыгыны прогимназияны директору Галина Бородиновна Ивановнагъа эм юйретиучю Токъуйланы Анна Хусеевнагъа билдирирге сюеме. Кюнден-кюннге не билимин, не кьарыуун аямай, ол сабийлени айнытханды. Тил байлыкларына сейир этерчады. Шатык селешедиле.

Къылыкк жаны бла да балачыкк бек тюрленгендиле. Салам бере, таматалагъа хурмет эте, къонаккъа кеслерин ариу

жюрюте биледиле.

Бу садикде он кружок барды! Жашчыкъланы бла кызычыкъланы кымылдагъанларына сейир этерчады. Тюз тепсеуну барысы да биледиле. Байрамда биринчи вальсларын тепсегенлеринде, кесими театрда болгъанча сезген эдим.

Мен кесим да устазма. Сабийлени окутхан да, юйретген да бек кыйынды. Бу ишге жашууларын жоралагъанлагъа –ыспас!

ЖАНИКАЛАНЫ Фатима.

Сол жанындан биринчи Жарашуулары Лиза.

Тулхан жумуштарына керттилик

Балаланы Сулейманны юч кызы да – Жансурат, Тамара, Жамиля- Нальчикни экинчи номерли «Ивушка» сабий садында эртеден бери бет жарыкты урунадыла. Адамла уа кеслери араларында анга «юч эгеч ишлеген садик» деп алай атагандыла. Бери асламысында тюз сөлөшөлмөгөн неда алыкы ахырысы бла да сөлөшө билмеген балачыканы келтиредиле. Учреждение кеси да логопедиялыгы саналады. Ол жаны бла мында төрт группа барды. Садикте бюгонлюкде иш кылай барганыны юсонден а биз ортанчы группаны тамата юйретиуюсю Жансурат бла ушакь этгенбиз.

юсю бла барадыла. Алгын а дерсча берилип кыла эдиле. Шёндю юйретиую онгары кёбюрекди. Сабийле да кеслерине сейир болган зат бла асламыракь юреширча онг чыгады. Не десек да, садикге юрюгенлени да кеслерини энчи фахмулары, хунерлери болады.

Мен бу сферада ишлегенли жыйырма жылга жууук-лашханды. Ол заманны ичинде балаланы башхалыкларын эслерге да юйренесе. Аны не ючюн айтама, садикте сый-

«Таматаланы жүреклерин, ниетлерин да ала терк ангылайдыла»

-Арт кезиуде садлада жерле жетишмегенлени юсонден кёп айтылады. Бу проблема аз-аздан кетериле барганча да кёрунөдү. Сизде бусагьатда бу жаны бла болум кылайды?

-Кертисин айтсакь, сабийле бек кёндюле. Бир группага орта эсеп бла окьуна 45 адам киреди. Барыбыз да билебиз ол артыкь болганын, алай шёндю башха амал жокьду. Бу садик кеси да логопедиялыгы да, адамла жашчыкылыны, кызычыкылыны бери аслам келтиредиле. Нек дегенде бусагьатда быллай жерле жетишмедиле.

Логопедиялыгы Светлана Ядрна бла Ольга Кудрявцева бек иги специалистледиле. Аланы ишлерине бир адам чурум табарык туюлду. Аны ючюн да болур кёллук.

Заведующыбыз Кьудайланы Клара, методистледи Светлана Городчикова бла Фатима Хаконова да ишлерин билген, акылылы, фахмулу тийишюуладыла. Саулай да коллектив бир бирин бек иги тутады, бир бирге не заманда да болушлукь этерге хазырды. Алгьаракьлада «Гитче сабийле-уллу фахмула»

деген ат бла сахар семинарны жарашдырган эдик да, бирси садиклени жанындан ыразылыкьга, махтауга да тийишли болганбыз.

-Кёп сабийли ата-аналагы бир торлю льгота болушлукь бармыды шёндю?

-Хау барды. Юч неда андан кёп сабийлери болганлагьа ала ашха деп төлеген ахчадан жартысындан асламысы китаплагьа кыайтады.

Ата-аналагы да газетни юсю бла ыразылыкьгымы билдирирге сюеме. Шёндю, айхай да, садикледе ахчаны керексиз кёп сураидыла деп эшитирге да туюсиде. Бизде аллай зат юрюмөйдү. Ата-ана комитет, кеслери, группага не кереклисин кёрюп, келишип, саугьаланы алай келтиргендиле да, сау болсунла. Сёз ючюн, ала алган телевизор бла видеоу сабийлени дерслеринде, андан тышында да хайырланабыз.

-Шёндю ФГОС-ланы школлагьа угьай, садиклеге окьуна хайырланып тебирегендиле. Сизде уа хал кылайды?

-Биз алагьа кёре бу окьуу булгады ишлеп башлагьанбыз. Бусагьатда окьутуу-юйретиую жумушла барысы да оюнну

ген неда юйден башха жерни жаратмагьанлагьа юлешинедиле ала да. Экинчилери бла энчирке ишлерге, жамаутаны ичинде кыйналмазча этерге юрешебиз. Бюгонлюкде сабий кесин арда жашауда кылай туталлыгына садикледе, бирси окьуу-юйретиую учреждениелада да бегирек эс бурулады.

Андан сора да, ФГОС-лада бир затны жаратама. Аланы хайырындан жашчыкылыны кызычыкьлагьа намыс, хурмет этерге юйретебиз. Стандартланы угьай, кесибизни миллет энчиликбизни айтсакь окьуна, бизде эртелден бери да алай бола келгенди.

-Миллетни сагьынганьгызыдан ары, таулу сабийчикле малкьар тилге юйренирча онг а бармыды мында?

-Барды. Билемисиз, арт кезиуде таулуучькылыны саны кёбейгени да кьуандырады. Алгын экичиги-юшчюгю келсе да, игиди деп турган эсек, шёндю уа мени группамда окьуна оналты жашчыкь бла кызычыкь барды. Малкьар тилден ыйкькьга эки кере бардырыладыла дерсле. Алагьа ата-аналарыны ыразылыкьлары бла бирси миллетледен

балачыкьла да юрююйдюле. Дерслени уа сынаулу устаз Каркаланы Зукура бардырады.

-Сора жашчыкьла, кызычыкьла сабийликлерин зауукьлу оздурурча хар негиз да тынгылымыды, дейсиз?

-Алайды. Хар айдан бизге театр эки кере келеди. Кесибиз да чыгабыз экскурсиялагьа. Группаланы ичинде окьуна оюн бёлюмле- библиотека, аш юй, гюлле, экспериментле этген, гараж, театр, гинжиле-бардыла. Жашчыкьлагьа бла кызычыкьлагьа энчи-энчи жерле да кьурагьанбыз. Сурап ишлерге сюйгенлерибиз да кёндюле.

Аш – суу, медицина болушлукь жаны бла да хар не тап кьуралгьанды. Кюннге юч кере жылы азыкь бериледи. Ыйкькьга эки кере кьарап, врач да саулукуларын тинтеди. Медсестрабыз а кюн сайын да жокьлагьанлай турады.

-Жансурат, халкьда «юч эгеч ишлеген садик» дегенлери манга окьуна хычыуун тийгенди...

-Хау, алай айтадыла. Биз барыбыз да сабийлени бек сюйгенибиз себепли жашауубузну да ол жумуш бла байлагьанбыз. Эгечлерин, мында ишлей, педагог билимини да

алай алгьандыла.

Кесими юсюмден энчи айтхан заманда уа, ахлубуз-жууугьубуз кёйдю да, ыйкькь сайын бир жыйылуу болуучу эди. Алыкьта мен жаш кызычыкь эдим, аллай кюнлени биринде биреу башхаланы балаларын юйрете билмегенини юсонден айтады. Ата кьарындашым а, тынгылай кетип: «Сабийлени кесингикилеге бла башхалыкьылагьа юлеширге жарамайды. Билсенг, ол гонях кьунады. Аланы барысын да Аллах береди. Жаланда бирлери сени бла башхалары уа бирсиле бла жашайдыла», - деген эди.

Ма бу сёзле ол кюнден бери жүрегиме туюрелип кыалгьандыла. Сен сабийлени алдаялыкь туююлсе. Адамны жүрегин, ниетин ала бек терк ангылап кьоядыла. Аны себепли жыйырма жылны ичинде ненча балачыкьны тюз жолга салыргьа кыйыным кирген эсе да, барысын да ёз сабийлеримча кёреме, насыппыла, саулукулду болсала сюеме.

Ушакьны **МОКЬАЛАНЫ Зукура** бардыргьанды. Сурагьны **ХОПАЛАНЫ Марзият** алгьанды.

СЕЙИРСИНДИРИУ

«Бир кере бизде жарау этген, кетип кьалалмайды»

- Хажу-Мурат, бёлюм кьачандан бери ишлейди?

- Туризм эм краеведение жаны бла бёлюм 1999 жылда ачылган эди. Бизде методикадан эки эм чыгьармачылыкь жаны бла да сегиз биригу барды. Ол санда «Спорт туризм», «Краеведение», «Туризм эм краеведение», «Чрезвычайныи ситуации» дегенле да. Кьошакь билим беруу жаны бла алыкь программа ишлейди: «Спорт туризм», «Кьутхарычу», «Табийгьатды бизни юйюбюз», «Туризм эм краеведение», «Табийгьатны сакьлау» эм «Тау туризм».

- Саулай алып айтханда, бери ненча сабий юрююйдю?

- Бюгонлюкде бизге 6-чы-11-чи класслада окьугьанладан 600 сабий келеди. Аланы юйретиуден алгьа школла бла келишим кьурайбыз, дерсле бардырырча ыразылыкь алабыз. Ала Нальчикни 1-чи номерли интернат-гимназиясында, 3-чю - 11-чи номерли орта билим берген окьуу юйледе, республикалы интернат-школда, Кьара-Суу, Сармаково, Адюх, Хасания эллени школларында бардырыладыла. Жаш адамлары араларында бюгон жарау этерге келип,

Нальчикде Окьуучулары илму-техника чыгьармачылыкь арасында кыайлы сабий да жарагырча кёп торлю бёлюм ишлейди, ол санда «Туризм эм краеведение» деген да барды. Биз аны юсонден толуракь хапар билир ючюн, аны таматасы, билим беруую сыйлы ишчиси, физкультураны отличниги Этчеланы Хажу-Мурат бла ушакь этгенбиз.

Бижоев ишлейдиле. Хар устазны кьолунда 60 сабий барды. Ала дерслеге онбеш адам болуп юрююйдюле.

Окьууу юсонден айтханда, дерсле билим берууге бла сынау ишге бёлюнедиле. Биринчисинде, терк медицина болушлукь этерге юйретебиз, физикадан, биологиядан, ОБЖ-дан, географиядан, топографиядан да билимлерин ёсдюруге аламант себеплик этиледиле. Сынау ишни кезиуде уа сабийлени табийгьатда кеслерин юрюте билирге, бирсилеге да болушургьа юйретебиз.

- Бери асламысында кьаллай сабийле келедиле?

- Биринчиден, сёзсюз, табийгьатча сейирлери болган, оюм эте билген, санлары тири болганла.

- Кьаллай конкурслагы кьатышасы?

- Бёлюмлени араларында, республикалы, СКФО –да эм юг регионлада бардырылганлагьа эмда башха торлю эришууге тири кьатышабыз.

- Келир заманга кьаллай мурагыгы барды?

- Жууукь кезиуде, иш иги болса, «Туризм эм краеведение» бёлюмю санында Сабий эм жаш тёлю туризмни федерациясын кьуаргьа мурагыгыбыз.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

ЧОМАРТЛЫКЪ

Биринчи таулу меценат

«Эльбрусские новости» газетни редакциясыны вестибюлю бла актывый залы изданыяны баш редакторуну орунбасары, коллекционер Хаджиланы Даниялны хайырындан көрмюч ара болгандыла. Бери келген жерлеш художниклерибизни ишлерине эс бурмай кыймайды. Редакцияны школчула да жоклаганлай турадыла. Жашауларын искусство бла байлаганла да мында кьонакхда терктерк болуучудула.

Суратлау искусствого эсейри Даниялны Ленинградны финанс-экономика институтунда билимин ёсдорген кези-юнде кьозгьалганды. Окуй турган заманында ол Эрмитажда, Орус музейде да ишлеп турганды. Ол а аны бу жаны бла оюмуну кьуралууна энци магьананы тутханды. Окьуудан сора Хаджи улу Тырнауузда экономист болуп ишлегенди, предпринимательлик иш бла да кьорешгенди. Алай бла ол художниклерибизни чыгармаларындан кьуралгьан Кьарачай бла Малкьарда биринчи энци коллекцияны жыйышдырганды. Жылдан-жылга кёбейе баргьан жыйымдыкыда бусагьатда мингге жуукь живопись эм графика сурат барды.

1991 жылда Даниял петербургь искусствовед Сергей Миненков бла бирге Москваы Художниклери ара ююнде ол кезипуде хаза белгили болмагьан суратчы Николай Ефименкону ишлерини көрмючюн кьурагьанды. Ол көбюсюнде Даниял Аслановични хайырындан Ши-

мал Кавказны белгили живопись усталарындан бирине саналып тебесторгенди. Культурга эм кыйын перестройка жыллада Хаджи улу анга, бирси художниклерибизге да болушукь этип турганды, бирде сёз бла кёллендиргенди, бирде уа алагьа кистьяле, тюрлю-тюрлю бояула сатып алып да турганды.

Ефименко ишлерини көбюсюн меценатка осуят этгенди. Художник дуньясын алышындыргьаньдандан сора коллекционер кьыралыбызны бир ненча шахарында, ол санда Санкт-Петербургда бла

Нальчикде да, аны энци көрмючлерин кьурагьанды. Устаны жашау эм чыгармачылыкь жолуну юсюндөн а иллюстрациялары да аслам болгьан эсгерюу kitap да чыгаргьанды.

Кёп болмай а ол тырнауузчу художник Будайланы Сюлеменни энци көрмючюн да этгенди. Ызы бла мында жашагьан суратлау искусствону бир кьауум усталарыны ишлеринден экспозицияны да көргюзтгенди. Жыл сайын а Тырнауузуну Кьуйиланы Кьыйсын атлы культура ююнде Даниял жарашдырып кьарачай-малкьар халкьны депортация жылларына жоралангьан көрмючле да бардырыладыла.

Хаджи улу бу жаны бла проектлерини саны бек көпдю, ала Кьабарты-Малкьарны, Ставропольну музейлеринде, аны туугьан шахары Тырнауузда да боладыла. Коллекционерни болушлугьу бла тырнауузчу художниклени юслеринден эки фильм салынгьанды, ала битеуроссей эмда Ленинградны телевиденияларында көргюзтюлюнгендиле. 2009 жылда ол Санкт-Петербургда Нонконформист искусствону музейинде вернисаж да кьурагьанды. Андан сора анга Илмуланы бла искусствону Петров атлы академиясыны член-корреспонденти деген ат берилгенди.

Санкт-Петербургну Художниклерино союзну члени, Живопись институтуну доценти Сергей Левандовский, Даниялны юсюндөн сезюн бардыра, былай дейди:

- Хаджиланы Даниялны мен уллу философуна, дин, поэзия, искусство, илму жаны бла билимми адамныча таныйма. Суратлау искусствого ол энци көздөн кьарайды, бусагьатдагы живописьни бла графиканы иги билгенледенди. Бу жаны бла арымай- талмай, тохтаусуз ишлегени себепли аны атын жалаанда Кьабарты-Малкьарда угьай, андан тышында да иги биледиле, ол санда Москвада бла Санкт-Петербургда.

Даниял Асланович жерлеш авторланы чыгармачылыкьларын белгили этерча кьарыуун-кьочун аямый кьорешеди. Жюрегини ачыкьлыгы, огурулулугьу, кьылыгыны жумушакьлыгы уа меценатлы бурунгу культуурасы болгьан Шимал Кавказны кертти келечисинча белгилейдиле.

Кёп болмай а миллет маданиятны жаньча көрген, жыйырма жылны ичинде Кьабарты-Малкьарны, Кьарачай-Черкесни суратчыларыны көрмючлери кеси кьарыуу бла кьурап тургьан Хаджи улу аты айтылгьан жарыкьландырыучу Кьырышамхалланы Исламны майдалы бла саугьалагьандыла. Кьабарты -Малкьар Республиканы культуурасыны айынуна салгьан уллу кьыйыны ючюн Даниял КьМР-ни Культура министрствосуну Сыйлы грамотасын да алгьанды.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.
Сурат авторнуду.

Кьыйматлы шарт

«Балтий флот» сёз тутуш
кёп сезимле эм оюмла туудурады

Россеини Балтий флотуну аскер кемесине «Кьабарты-Малкьар» деп аталгьаны бизни республикага уллу сыйды э намьсыды. Биз барьыбз да ёхтемленирге керекбиз бу уллу саугьа бла.

Кесими юсюмден айтсам, манга бир уллу ахшылыкь этилгенча кьууангьанга бу ишге. Кьызыл Байракьны ордени бла саугьалангьан махтаулу Балтий флот! Абаданланы эслеринде болур «Мы из Кронштадта» деген фильм. «Зимний дворецни» алгьан матросла да.

КьМР-ни Башчысы Юрий Ковков бла Калининград областьны губернатору Николай Цуканов сатыу-алуу, экономика, илму-техника эм культура жаны бла регионла аралы бирге ишлеуно юсюндөн келешимни бегитгендиле. «Шимал Кавказда бизни область бла бирге ишлеуно юсюндөн келишимге кьол салгьан биринчи субъект - Кьабарты-Малкьарды» - дегенди Цуканов. Бу байлалмыкьны кьаллай эсе да бир мурдору болгьанча көрюнде манга. Уруш жылда Балтий флоту авиациясында кьуулуку этген жерлешлерибиз эсиме тошедиле.

- Бююн Балтий флотда байрамды, - дегенди аны башчысы вице-адмирал Виктор Кравчук. - Бизни шухь юйюрюбюзге «Кьабарты-Малкьар» деп махтаулу аты болгьан кеме кьошулады. Республиканы айырмалы жашлары кьуулуку этип, Ата журтну кьоруулачу устаныгына юйрендикидиле анда.

Баям, эки регионду да башчылары биле болура, 1941-1945-чи жылда Балтий флоту авиациясында бизни республикадан жашла кьуулуку этгенле-

рин. Бююн бу иш бла байламлы алааны атларын жангьан сагьыннгьан хатасы болмаз.

1941 жылда июльда Байсолтанланы Алимни башчылыгы бла юч «И-16» истребитель буйрукьну толтурурга учхандыла. Ала Турку порта душманы кьаллай бир кьочю болгьанын билирге керек эдиле. Барыр жерлерине жуукьлашханда, алларына төрт фашист самолёт чыкьгьандыла. Арсарсыз сермешге кирип, таулу жаш гитлерчи самолётладан бирин жандыргьанды, нёгерлери да бир самолётну агьызгьандыла. Буйрукьну толтуруп, лётчикле аэродромда кьоннгьандыла, ала авиопопкно командирни кьызыу алгьышлагьанды.

Бизни бомбардировщиклерибизге душманы жау аскерлерине чабуул этерге буйрукь болгьанда, ала кьорууларга истребительле кётюрюлгендиле, ол санда Алим да. Гитлерчилеге иги кесек кьоранч тышюрюп, арта кьайтып келе, ызларындан төрт «мессершмит» жетгендиле. Кюйсоз хауа сермеш башлангьанды.

Немисли истребительледен Бери, эскадрильяны командирни Белоусовну самолётуну артындан кьыса чыгып, аны мараргьан тебирегенлей, Байсолтан улу, андан бир секунд алга болуп, пулемёт бла атып, фашист пилотну самолёту бла бирге «жер таба ашыргьанды».

Ленинградны көгюнде хауа сермешле хаза кьалмай кон сайын баргьандыла. Алим эм аны нёгерлери душманы алына батырлача чыкьгьандыла эм гитлерчи лётчиклени жоллары кесгендиле. Байсолтан улуну аты Балтий флотун авиациясында бек ахшы лётчиклери ала-рында айтылгьаны ол заманда

кишини да сейрсиндирмегенди. Ол кьуулуку этген авиопопкна Балтий флотун авиациясыны командирни генерал-лейтенант Самохин келгенде, картага кьарап, бармагы бла бир точканы көргюзюп:

- Былайга сынаулу лётчикни жиберирге керекди. Аэродромну суратын алыш, душманы анда не кьочю болгьанын тохташдырсын. Алай бир зат эсигизде болсун. Фашист аэродромну кьорууларга кёп зенип топла орнатылдыла, - дегенди.

- Ким учарыкьды? - деп соргьанында, аз да сагьыш этмей: - Байсолтан улу, - деп жууаплагьанды полкно командири.

Алимни хауа сермешлеге усталыгы конден-кюнне ёсе, аскер саугьаларына да кьошула баргьанды. Авиазкадрильяны командирни экинчи гвардияны капитаны Байсолтан улуну көкюрегинде Кьызыл Байракьны эки ордени жылтырай эдиле. Аны Совет Союзну Жигити деген атра көргюзтюлгьан кьагьтында былай айтылады: кьыркь экинчи жылны жайына ол аскер борч бла 277 кере учханды, душманы жау аскерлерине, 64 кере чабуул этгенди, 27 кере разведка бардыргьанды, 45 хауа сермешге кьатышханды, кеси энци онбир, нёгерлери бла бирге да оноч фашист самолётну агьызгьанды.

Отузунчу жылда Ледовитый океанда бузла кьысып бузгьан «Челюскин» кемени экипажан кьутхаргьан совет лётчиклени - Водопьянвону, Молоковону, жерге кьонмай бек узакьга учу жаны бла дунья рекорд салгьан Громовну эм башхаланы атларын уллу, гитче да эшитген эдиле. Валерий Чкаловну уа битеу кьырал койгенди.

Кёп юйюрледе жашчыкларына аны атын атагьандыла. Айтхылыкь лётчикни ажымлы ёлгенине сау кьырал бушу этген эди.

Совет Союзну биринчи Жигитлери да пилотла эдиле. «Комсомол - самолётлагьа» деген чакьрыу элтгенди мингле бла жашланы авиацияга. Черкесланы Кьонакь да аладан бири эди. Ол кёп хауа сермешлеге кьатышханды. Балтикада душман кемелени эм катерлени батдыргьанды. 1943 жылда августда Эстонияны башында кьызыу хауа сермеш болгьанды. Хар заманда, бу жол да гитлерчи самолётла аслам эдиле.

Кьарап-кьарагьынчы, Кьонакь эки «юнкерсни» кьара тютюлнерин бардырады. Немисли бомбардировщиклени дайым да истребительле ашырып болгьандыла, «мессерле», кьузгунлача, тётүрегден аладыла совет лётчиклени. Черкес улу окьлары тауусулгьунчу сермешеди ала бла. Самолёту жанып башлагьанда, парашют бла секиреди...

Нёгерлери аэродромга Кьонакьсыз кьондула. Аны агьызгьанларыны юсюндөн аман харап да келтирип. Жарыгьандыла, муда болгьандыла бир полкчылары. Алай ала юйренип кьалгьан эдиле хауа сермешлени лётчикле бары да сау-саламат кьайтмачуларына. Бу жол тамата лейтенант Черкес улудан тыюлдоуде. Аны ёлгеген санадыла, эстонуланы кьолларына тошген эсе, ала совет лётчикни сау кьоюркькь туюлдоуде деген оюм бла...

Уруш бошалгьандан сора Черкес улу бир ненча жылны Ленинградда авиазавода реактивний самолётланы сынап тургьанды. Бир кёп истребитель, «лётчикке бойсунмай», уллу терклик бла энишге тышюп башлагьанды.

Бир ненча секунддан буруну бла жерге чанчыллыкь эди. Кьалай этейим дей турургьа заман болмагьанды. Пилот самолётну Финн богьазны жагьага жууугьуракь жеринде суугьа кьондургьанды. Болсада истребительни ремонтха, лётчикни уа госпитальга салгьан эдиле...

Лётчик-бомбардировщик Арсен Жабраилович Кафоев 1922 жылда Урванда туугьанды. Ейскеде тенгизчи лётчикле хазырлагьан училищени бошагьанды. Кьызыл Байракьы Балтий флотда кьуулуку этгенди. Душман авиациядан Ленинградны кьоруулагьанды. Кьызыл Байракьны ордени бла эки жер, Ата журт урушну I эм II даражалы орденлери, майдалла бла саугьалангьанды.

Уруш бошалгьандан сора Кьабарты-Малкьар пединститутуну филология эм тарых факультетинде окугьанды. Андан сора МГУ-ну экономика факультетин бошагьанды. Студентлеге политэкономиядан дерсле бергенди.

Балтий флотну авиациясында лётчик-истребитель эди Керменланы Магомметгерий да. Ейскеде Чеченланы Жамал, Сарбашланы Солтан, Хайырыланы Али-Солтан бла бирге окугьанды. Уруш аллы жылда отпускага келгенинде көрген эдим аны. Бизни кьоншубуз эди. Тенгизчи офицерни кьара формасы юсюне ариу жараша эди. Жагьасында экишер кубого болгьаны эсимдеди.

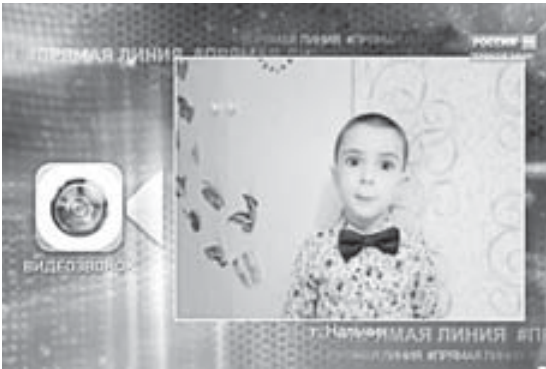
Аны юсюндөн 1943 жылда «Красная звезда» газетде сураты бла бирге халар чыкьгьан эди. Алай статьяны мен кесим көрмегенме. Газетни, бирден бирге бере, ажашдырып кьойгьандыла.

КьУБАЙЛАНЫ Алий.

Белгилик

Владимир Путинге соруу берген нальчикчи жашчыкыны рекламага тыюу бербегенди

Теммоланы Алан, Владимир Путинни жамауат бла тюзонлей байламлыгыны кезиуонде президент болган кыйынмыды, деген сорууну берип, андан сора да, кырал башчы кыаллай бир жуклаганын билдирге суйгенден сора битеу кыралга белги болганды. Воронежде заводладан биринде урунганла ол жашчыкыны асыры жараткандан, аны кеслерини рекламаларына алдырырга суйгенди.

«Ол сабий асыры хычыуундан, кыралны саулайда эсин кесине бурганды. Биз а аны ата-анасы бла бирге ишлерге келишгенбиз. Энди жашчыкы бизни завод чыгарган 3D-принтерлени рекламасында тошерикди, - дегендиле предприятаяны PR-бөлүмүндө.

«Аны бла биз бизнеси оборудованыбызга школчула кибик, сабий садха жюригенде да женгил юренирге боллукларын кёргозторге суюбиз. Алдырган ролигибизни бир»

айдан Интернетге жиберликбиз. Аны кёргозтоуню юсонден федерал каналла бла да сөлөшиуле бардырабыз.

Аланни атасы бла ананы телевиденияга алдырырга да ыразылыкларын билдиргенди. Нальчикден жашчык кеси уа аны алай айтылганына өхтөмлөнөди, телевизда болурга хазырыды.

«Комсомольская правда».

МА САНГА!

65-жыллык немисли тиширүу төрт сабий тапхангы

RTL немисли телеканал билдиргенге көрө, Берлинде жашаган 65-жыллык Аннегрет Р. төрт балачык тапканды. Врачлагга тиширүуну болжалдан алгга «кесарево» амал бла жарырга тыюу бергенди. Кыаганакланы ауурдуклары 655 граммдан башлап 960 граммга дөридиле, ёсөмчюклериде да - 30-35 сантиметр. Юч жашчыкыны бла бир кызыкканы алыкыла энчи орунда туттадыла. Медикле аланы төртсуюда да сау кыалыларына ышаныпдыла. Сабийлеге Неета, Дрис, Бенс эмда Фионн атагандыла.

бууаз болганды. Германияда уа алай затха закон бла чек салынады. Кертисин айтканда, Аннегрет кесине, балачыкларына да кыоркуулу жыл санда сабий табарга базынганды. Саулык саклау жаны бла эксперт, бундестагда Социал-демократия партиядан депутат Карл Лаутербах: «Мен аны артык тыюуга санамаймы. Бу шарт юлгюге алынырча тойюлдо», - дегенди. Алай а Аннегрет Р. кесин кыорулаганды: «Хар адам да жашаууну кыалай сойсе, алай кыурарга эркинди», - деп.

Белгиле болган шартлагга көрө, Аннегрет Р. Германияда уллайган жыл санда сабий тапхангы тиширүу болганы бла өхтөмленирге эркинди. Ары дери да 13 сабий болган 65-жыллык кыатынны бууаз болганыны юсонден билдирюуге кыралны жамауаты уллу эс бурганды. Бирле аны сөкгенди, башкала аперимлик бергенди. Аннегрет ахыр кере, бир торлю жалган амал кышуулай, 56-жыллыгында кызыккы тапхан эди. Энди уа, тыш кыралга бир ненча кере барып, донорну болушлугу бла

Врачла сабелкесе сау кыаллыкларын айтадыла, алай андан ары ала саулыкту болурла деп ышанырча тойюлдо,дейдиле. Аннегрет сабийлерин кыарынында жюриютген заманда, бир затдан тарыктымаганды, саулуугуну хатасы жок эди, алай кыаганакла болжалдан алгга туугандыла. Улайган жыл санда сабий тапхан тиширүу ГДР-де тууганды эмда ёсгенди. Аны 17 сабийинден сора да, жети туудугу барды.

«Российская газета».

Сюд

Муратына жеталмаганды

Санкт-Петербурдан Кыабарты-Малкыарга наркотиклени ташырга мурат этген амалчыкчы тутулганды. Аны РФ-ни ФСБ-сыны КМР-де кыулукчулары ачыклагандыла.

Нальчикни шахар сюдо ол адам РФ-ни Уголовный кодексини 30-чу статьясыны 1-чи кесегине эмда 228.1 статьясыны 4-чо кесегини «г» пунктуна бузуклук этгенин тохташдырган эмда аны битеулю низамы болган колонияда жети жыл тутарга ону чыгарганды.

Оператив-тинту ишлени кезиуонде нальчикчи тыйылганды. Аны кырмагандарында, биргесине героин эм гашиш табылгандыла. Аланы уа кыралда сатарга эркин этилмегенин белгилерчады.

РФ-ни ФСБ-сыны пресс-службасы.

Көрмюч

Чемерлени ишлерин көрюрге талпына эсегиз...

Черек районда Чирик кёлнүо Бла Бабугентни ортасында «Алтын кыюл» деген уллу көрмюч ачылады. Ол 5-чи эмда 6-чи июнда бардырыллыкды. Аны «Кыйсынынга жою атлам» деген фонд кыраиды. Кырачайлыла-

ны бла малкыарлыланы кыюлда усталарын, аланы ишлерин да көрюрге суйгендени анга чаккырабыз. Көрмючге Кырачай-Черкес Республикадан да уста кыатышырыкыдыла.

Кырауа комитет.

Билдирюу

Социальный предпринимательствону школчуна тренерле излеменгиле

Кыабарты-Малкыарны Социальный сфераны инновациялауу арасы (ЦИСС КБР) республикада социальный предпринимательствону школчуна тренерлени кыауумун айырууу бла байламлы конкурс башланганын билдиреди.

Конкурсну жоруктары: - школчу юйретиу программагына көрө бийик экономика неда маркетингке билим бириуде сынам эм социальный предпринимательствода бек азындан оч жыл ишлеу.

«ЦИСС КБР» автономный коммерциялы болмагандан организация - КМР-ни Экономика айнытуу министерствосу кыураган гитче эм орталыкны бизнеске болушлук этгенин инфраструктура объектти. Ол социальный предпринимательствону тирилтүу эмда социальный проектени толтурурча мадар этиу деген борчланы тамамлайды.

Заякваланы 2015 жылны 8-чи июнуна дери иерге боллукду. Адреси: **Нальчик шахар, Циолковский атлы орам, 7-чи юй, 311-чи офис.**

Конкурсну юсонден бютион толу информация <http://economykbr.ru/>; <http://ciss-kbr.ru/> сайтлады барды, сора (8-8662) 40-55-84, 96-85-02 телефонла да сөлөширге боллукду.

Ыйыктыкка гараскан

1-чи июндан 7-чисине дери

КЪОЧХАР. Акылны тас этмизгиз: ахачны керексизине кыоратуну кыюгуз эз бирерге бойсунганны да унамапыз, маганалы ишлени 27-чи

майдан сора тамамлаасагыз, иги боллукду. Жорегиниз тартынганга ийнангызыз, ол сизни этген муратыгызга жетдирикди.

ТАНА. Кыатын алырга неда эрге барырга тап кезиуу жетгенди, ол юйюрге байламлыкланы игилендирикди. Кыулукка кёторюлюно эм бизнесни юслеринден айтканда, кыйынырак боллукду, алай эсе да, сагыш этерге керек тойюлдо: ишде эн энчи жашауугузга муратыгызга жеталмаганды эсегиз да, ол болуму керетирич он табиллыкды. Ыйыккы энкини жарымы кыйынырак боллукду, аспасында жууук адамларыгызны чурумлары бла байламлы.

ЭГИЗЛЕ. Сизге кесигизни ишленигииз арт болжалга салып, шүхлаларыгызны эм жууукларыгызны жумушларына эс бурурга тышерикиди. Кёбюрек солурга эм саулуугузну игилендирге кюршигиз. Улуу затланы сатып алырга жарулуу кезиуу тойюлдо. Адамла бла байламлыкланы ачыкылауу арт болжалга салыгызы.

АЙРЫЧАБАКЪ. Маганалы тыбешиуле болурга боллукдула, ала сизни жашауугузну торлендирикдиле. Акылыгызын жыйгызыз, ишни кыюлга тири алыгызыз, ол заманда этген муратыгызга жетериксиз. Машинаны сюрюп бора туруп сак болуугуз, кыатыгызгагыла бла байламлыкыда да. Ашыгышлык игиликге элтирик тойюлдо.

АСЛАН. Майны ахыр конлери сыймеклик эм партнёр байламлыкланы башлауу ахшы конлеридиле, андан сора да, иш бла байламлы маганалы келишимге кыл салырга жарулуу кезиуу. Кыулукка кёторюлюно он боллукду, энчи жашауда болуула игиленирикдиле. Эски ишлени тамамлагызы эм келир заманга тутхучу мурдор салыгызы.

КЫЫЗ. Майны ахыр ыйгында усталыгызын кёрпюзюгүз, алай бла жетишмиле болуугуз. Фатор бла байламлы ишни тамамлагызыз, жууукларыгызга болушлугуз эм эттегили проектени жашауда бардырыгызыз. Ёхтөмленирге боллуксуз. Кесигизге уллу бага берсегиз эм кыулугузну керексизге хайырансагызыз-ала адамла бла даулашырга элтирикжолдула.

БАЗМАНЛА. Борчла, тамам этилмеген сөзле эм алгыракылада этилген терслик ишле сизни содэм налог органлага келтирилдикди эм намысгызын тышюрюкдоле. Кыулукка эм юйюр ишледе чурумланы кетириу көп заманны эм кючопозно алыкыдыла. Ыйыккы ахыры игирек болууга ушайды: сиз тири боллуксуз, планланы эм идеваланы жашауда бардырыуга онг табарыксыз.

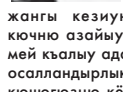
АКЪЫРАП. Ахча бла байламлы кыйынлыкдан кыулуру ючюн, кыйматлы танышылуккуну кыурагызы эм файдга тышюрююно жангы амалларн табыгызыз. Сиз бек кыйын болумладан кыулурурга жол табарыксызыз, эртегили борчланы төлемей кыймапыз. Итинулюкно жолундасыз, алай эсе, кесигизни чыгармачылык онларгызын кенг хайырандыгызыз.

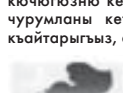
САДАКЧЫ. Сиз тирилиз, кесигизге ышанасыз, этеригизни толлу билесиз, алай бла муратларыгызга женгил жетесиз. 28-чи майдан сора, зштада, даулаша, чурумла, бир бирни ангыламаула боллук болурла. Алай эсе да, ол бир-бир шүхлаларыгызга эм партнёрларыгызга башха кез бла кыурагырга себелик этерикди.

ТЕКЕМЮЮЗ. Хар атламлыгызын иги оюмлап этигиз, кеси кючюгузге ышангызыз, алай бла айны ахырында жашауугузну жангы кезиуон башларыксызыз. Арыу, кючюно азайуу эм не этеригизни билмелей кыалуу адамла бла байламлыкланы осландандырыкыдыла. Эсигизни жыйгызыз, кючюгузно кёбейтигиз, ол кезиуде эски чурумланы кетерликсиз. Борчларыгызын кыйтарыгызыз, ахча да тышюрюгүз.

СУУКУЙ. Сиз даулаша лага кыатышырга боллуксуз. Кёбюрек солугуз, партнёрларыгызга кыаруусулугузу хайыранырга онг бермегиз, планларыгызын бир кишиге билдирмегиз эм башхаланы проектлени кыатышырга унамагызыз.

ЧАБАКЪЛА. Ишлениги бек тынгылы тамамларга, шүхлаларыгызга эм жууукларыгызга болушурга кюч да табасыз. Ахлуларыгызын себелик этеригизни суюдиле, аны бла бир кесек кыйнарыкыдыла, болсода сиз алагга суйюп болушуркысуз, алай эсе да, кесигизни онугузузга тийиши бага бичигиз.

Усталык

Кьюуанч саугъалагъан суратла

Турцияда Чанаккала шахарда «Соты мира» деген кёрмючде аны суратларына къараучулары сейирлери уллу болганды. Анда Ахматны жашчыгы суу боюнунда сюеледи. «Ленар» клиника

Бусагъатда дуняда усталык жаны бла байламлыкъла бек кючлюдюле - устазла, врачла, алимле халкъла аралы форумлада терк-терк жыйыладыла. Суратчыла да аладан артха кълмайдыла. Ала кёп болмай биргиу кьюрагъандыла. Аны жарашдыруу комитетинде Кавказны келечисине Байсыланы Ахмат сайланганды.

Байсыланы Ахмат.

Сагъышлы жашчыкъ.

Мудах къарам.

Жыйлачы.

Сокъуранган.

бардырған эришуледе да Ахматны биринчи жеринде да сабийни кёрюрге боллукъбуз.

Байсы улу халкъла аралы, Нальчикде энчи кёрмючлеринде да сабийлени сыфатларын кёребиз. «Жерни бек иги адамлары» деген альбому уа толусунлай алагъа аталганды. Андан «Кьююгуз-кьюй, мен тепсемейме» деген сураты эки мингден кёл адам кытышхан халкъла аралы фотокурсда беш эм айырмалыны санына киргенди.

- Мен аны тойда алгъан эдим. Къарындашым, гинжича кзуралып, узун жыйрыкчыгы бла кызычыкны тепсерге чакъыр-гъан кезиуну кёргенлей окъуна, сейирлигин анылагъан эдим. Алыкъа сабий болгъанлыкъгъа, ол кызычык кесин чынтты таулуча жорютеди, аны юсюнде миллет ышанла

Суугъа секириу.

кёрюнюп турадыла, - дегенди Ахмат.

Экономика жаны бла эки бийик билими болгъан бизнесмен жаш жерлешлерин суратха тюшюрюп, Интернетте сал-

гъаныны сылтауу-узакъда жашагъан адамларыбыз жууукъларын-тенглерин, танышларын кёрюп, таныкъларын ала турсунла деген акыл бла этилген жумуш эди. Алай Ахмат-

ны суратларына жаланда таулула угъай, битеу миллетлени адамлары да бюсюреп, социальный сетьледе анга хурмет сёзледе жазгъанлай турадыла. Ол да, бизнесден уза-

ядан-узая, чыгъармачылыкъ ишге битеу заманын берип башлагъанды. «Мени суратларыма къарагъан хар инсан да кёрлюкдю таулулары ачыкъ, ариу бетлерин, нюрлерин, - дейди ол. - Сабийлени юсюнден энчи айтыргъа сюеме. Аланы къарамларында тазалыкълары билинип турады.

Белгилесича, жорекни кюзюсю - кёзледиле. Арт заманда мен портрет этсем, алагъа энчи эс бурама. Алада адамны сагъышлары, кьюуанчлары, къайгылары да бек терк окъулуп къаладыла.»

«Кьюу къарамлы жашчыкъ» деген суратда балачыкны кёзлеринде жигитлик, ётюрлюк окъулады. Семиз жаякчыкъларын а Малкъарны жели кюйдюргенди. «Мудахлыкъ» сурат а Абхазияны майданында уллу байрамда алынганды. Бу жашчыкыны кёзлерине битеу дуняны юсюнде жарсыу сыйынганды. Интернет да бу балачыкъгъа «Римский папа» деп атаганды.

«Терен сагъыш» суратда Болатчыкъ бир затны оюмлайды. Алай кёл кадрлада сабийле, жашауда-ча, кьюуана турадыла.

Таулу суратчыны кёл иши уллу искусство чыгъармадыла. Ол даражагъа жетдириу ючюн, кадрны, компьютерни хайырланады, керексиз затланы кырады.

Кыркъ жылындан сора адам усталыгъын алышындыргъаны бек сейирди, бютунда бизнес бла кюрешиуден сурат алыу-гъа. Алай адамны жюреги тартса бир ишге, баям, ол нени да хорлайды.

Бир кезиуде Ахмат сурат искусстводан көтерге умут этген эди. Ол заманда Турцияда «Тюрк-сой» жамауат организация

Спарта шахарда фотолабораториягъа чакъырады, ызы бла Мармарисде суратчылары халкъла аралы фестивалына. Анда атлары дунягъа белгили болгъан адамла жаша: «Сени фахмунг барды, ишинги мындан ары бардырыгъа борчлуса», - дегендиле.

- Билеме: тюрк тили дуня бир уллу юйюрю. Анда таулу сабийлени бетлерин башха къарындаш миллетлерибиз кёргенлерине кьюуанганма, - дегенди ол «Заман» газетте интервьюсунда. Бусагъатда фахмулу жаш Башкюртостанда суратчылары жыйылууна хазырлана турады. Жаланда эки жыл болады Ахмат бу зат бла кюрешип башлагъаны, алай аны чыгъармачылыкъгы бла Къабарты-Малкъарда, Ингушетияда, Къарачай-Черкесде, Турцияда шагъырейдиле.

Дипломла, хорламла аны жангы жетишимлеге кёллендиредиле. «Мен белгили сурат алыучу Шахмырзаланы Алексей бла таулада бир кьюуу заман тургъанымдан сора башха торлю ишлеп башлагъанма. Ол юйретгенди манга: табийгъат кеси устазды, андан юйрене билсенг».

Таулу сабийле, къартла, Малкъарны ариу кызылары, табийгъатыбызны тамашалыгы жерлешибизни усталыгъыны хайырындан битеу да дунягъа ачыкъ болгъандыла. Кьюуанч саугъалайдыла бу суратла битеу аланы кёргенлеге. Жютю кёзлю, фахмулугъа чыгъармачылыкъ жаны бла да, энчи жашауунда да кёл насыплы жолла ачылсанла.

**КЪАПЛАНАЛНЫ
Марзият.**

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

**Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал**

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

БЕШПАЙЛАНЫ Муталип
(баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаппы секретарь)
САРАКУЛАНЫ Асият
ТИКАЛАНЫ Фатима

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кёруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер — 0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООУ-ну типографиясында басмаланганды.
Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда кёл салынады. 20.00 сагъатда кёл салынганды

**ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЫЛА:**

Кульчаланы Зульфийа-дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфийа - жууаплы секретарыны орунбасары;
Зезаланы Лида - (1, 2, 4, 5-чи бетле),
Бийчеккуланы Жаннета - (3, 6, 7, 8-чи бетле) - корректорла.
Тиражи 2100 экз. Заказ № 886

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru